

Utopiaren eta pragmatikotasunaren arteko pasabide urbano ureztatuak

Bilboko zabalguneeetarantz doazen 'zubiak'

Isusko Vivas

GARAI baten, Silvestre Pérez akademikoa buru zuten arkitekto eta ingeniari talde batzuk, komertzio zein merkataritzan bizia baiden sutsua izango zen itsas hiri keimentsuaren planoak trazatu zituzten, kale-arteria antzekin; enparantz erraldoiekin eta merkanterio karga nahiz deskargarako txit baliagarria izango zen kanal ureztatuaren sare bitxiarekin. Hauen zuhaitz erako egituratzeko sasi geometrikoa uste baino murriztagoa begiztatzen zen, ordea. Handik gutxiara agerpena izango zuen nabigaziorako bapere-makinaren teknologiararen eta horrek eragindako ontzien tona gorakadaren ondorioz, halako ur-pasadizoak itsasontzi txikiak baino ez ziren izango praktikagarriak aurrerantzen.

Ur 'domestikatu' sistemak, Itsasadarrak erliebe makartsuetan tailatzen dituen bailaren artean, itsasgora eta itsasbeheren eragina kontrolpean izango zuen, *Bakearen Portuko* inudi idealean perfilatzen zen hiri neoklasikoaren etorkizunari begira eta naturaren adaptazio modernoak aurreikusiz, XVIII eta XIX. mendeen tarteko salto esanguratsuan. Hirigintza berria Abandoko lur laueta zabalten zen ongi bereizitako bi atalaten; iparraldeko zonaldea, antolaketa kakotz artean nahaspilatuagorekin, nasen bidez ibaiari trinkoki konektaturik, eta hegoaldeko zona; etxe handiak zeuzkan sare ortogonalak kaltetako espazioarekin elkartzeko balioko zuen lerro zuzen eta linealaz, berau elementu egitura emate gisa.

Ilustrazioz eta gehienbat utopiaiz blai aurkezten zen kontsiderazio honek, hala ere, ez zituen behar beste kontuan izan aspektu lotzaile zenbait, azken boladan erakitako zubiak edota antzinako Hiribildua eta gaurkotua elkarren artean kateatzen zituzten artikulazio puntuak.

**Hirigintza berria
Abandoko lur
lauetan zabalten
zen ongi bereizitako
bi atalatan**

**Abando-
ibarrako
atzealdeko
fatxadak eta
planoetan
irudikatutako
erreserba-
lurzoruk.
Bilboko
Udal
Artxiboa**

Egoera parekoa izango zen, modu ikusgarri eta askoz nabarmenagoan alegia, mende erdi geroago Amando Lazaro ingeniariaren eskutik sorturiko zabalguneko proiektuan (1860ko hamarraldian). Eraikuntzarako prestu aurkitzen zen azalera itzelak burgesia bilbotarraren aurreikuspen guztiak sano gaitzitu zituen, esku-hartzeak suposatzen zuenaz ez oso pozik, batak bat plaza eta kale zabal zabalek bezala angelu kamutsezko etxadiak edifikatzeko gai zen lurzorua portzentaje nabaria erabiltzen baitzuten, orduan abian jarri ziren baldintza higieniko eta klimatolo-

gikoen aldeko apustu garbiaz. Hiriak Itsasadarrarekin zuen erlazio historikoa ere zeharo aztoratua eta zalantza betea gelditzen zen, lotze-guneei edota ibaiertzari zegokienez bederen.

Aitzitik, Abandok Bilborekin izan beharko zuen harreman sendoa oso boteretsua suertatuko zen jokoan zeuden interes antizak medio. Izan ere, zubiak ur-korronteen gurutzapena ahalbidetu behar duen desafio legez sarritan ulertzen diren heinean, marea-ibaietako nagazioa ere maiz errespetatu behar dute. Topografiaren kota desberdintasunak leuntzeko konpro-

misoaz trama urbanoetan lez zenbaitetan portuetako funtzioetan ere txertatzen direlarik. Nolanahi ere, Itsasadar uhintsuaren tramu konkretu baten gertaturiko zubien pilaketak margen bien arteko beharrian komunikatiboen eta denboran jarraituriko elkarrekintzaren garrantzia agerian jartzen digu.

Industria, zabalgunea eta hiriarren konposaketa azkarra

Goiko paragrafoetan aipaturikoak, industriaren ezarpenarekin paraleloan zabalguneko modeloko hazkunde urbano definitiboarekin ezaugarri ziren. Azola eta Hoffmeyer in-

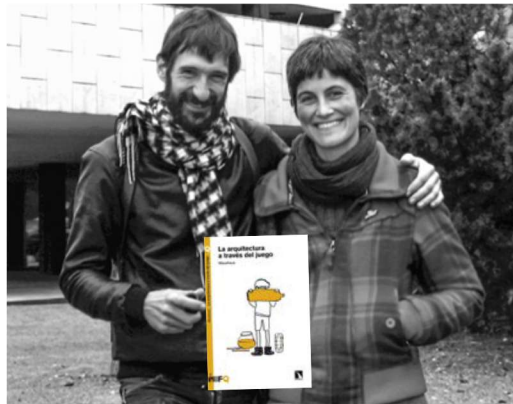
geniariek Achúcarro arkitektoarekin batera (1876) lehenago azpimarratu dugun trinomioaren dialektika bortziki eraldatuko zuen eskema planteatu zuten: Hiribildua, Itsasadarra eta itsasoa; portuaren eta zubien guneak, haien arteko elkarrekintzak hobetzen ziren neurrian, profesional hauek hiri-antolaketaen jarduean ezarri zituzten errealismo dosiei esker.

Zabalguneko Kale Nagusiak Abandoibarrako moilekin ere bazuen hartu-eman ugari, beste bide eta ardatzak hierarkikoki ordenatuz. Portu-ondoan proiekturiko eraikinak etxebizitzak baino mar-dulagoak ziren, ibaiaren gorako ibilbideak fabrikaz eta tramankuluz hornituriko ontziola zirudienean: Uribitarte-Ripatik hasi eta Santurtzi, Portugalete edo Arriluzeko dikeetara. Ibaiaren bokaleko paisaiak bestelako aurpegia zuen, hondartzak batzuk desagertzearekin batera mehatzeetako eta siderurgiako esturturek eranskin metropolitaren puzketa oparo baimendutuztenen. Halaber, ibaiaren izarera bereziak eta identitateak bizi-raungo du periferia horiek bere baitan onartuz; lantegiak ez ezik langileriaren mendi magaletako auzuneak eta Neguriko handikien jauregitxo eta etxetzarrak. Ur-bazterreko kontraktasunezko parajeak liriatek den-denak, geroz eta ur-ispiluz gardenagoan isla dute-nak. Aspaldi nekazaritzako barruti-tatik merkatal eta industrial hiri-ra iragan zen antzeko bultzadaz, gaur egun transformazio prozesu izugarria bizi du hirugarren mila-urtekoaren atarian.

La arquitectura como un juego infantil

Seve Calleja

A través de las ventanas de un bajo de la donostiarra calle Prim esquina con Egaña, puede verse cada tarde a un grupo de niños y niñas de Primaria, enfrascados en sus creaciones de cartulina y colores. Es el alumnado de Maushaus, el taller de una pareja de arquitectos, impulsores de la revista *online Amag!* y que desde hace una década dinamizan sugerentes actividades lúdicas de arquitectura. Con la Capitalidad Cultural de 2016, crearon HaURBANISTak, una apuesta didáctica en la que implican a los colegios y con la que, a través del departamento de didáctica del Guggenheim, del Museo San Telmo y de Tabakalera, difunden una manera de mirar y pensar la ciudad, mientras despliegan sus talle-

Carlos y Anabel, de Maushaus

res en el Bizkaia Aretoa o en el inminente Campus de Verano EGO-KITU de la UPV destinado a jóvenes de entre 14 y 17 años.

Son Anabel y Carlos, una pareja que ha convertido su local en un laboratorio pedagógico y en epítome de su manera de entender y explicar la arquitectura y el urbanismo a través del juego. Y de eso trata el libro *La arquitectura a través del juego* que ellos mismos presentan. De encauzar y contagiar la inventiva de los niños y niñas que un día soñaron con hacer-se una casa de cartón y hoy transitan por el espacio urbano. Les enseñan a elaborar planos, a construir la maqueta de una casa de muñecas, a introducirse en el interior de un cuadro o a observar la ciudad desde Google Earth, incluso a interpretar la partitura de una

fachada y descubrir a qué sueñan las casas. Y todo a la sombra de grandes ideólogos en el ámbito de la arquitectura asociada a la infancia, como la Fundación Arquia, el Grupo Playgrounds o los arquitectos Javier Encinas, que cierra el libro, y Virginia Navarro, que lo abre con palabras como estas: "El territorio de la imaginación es uno de los grandes espacios de la infancia".

Esa es, en fin, la base en que se asientan las propuestas de esta obra, que parte de la observación del entorno más próximo, con las luces y sombras que lo envuelven, hasta la elaboración de planos, maquetas y coreografías a base de tijeras, papel, lápiz y pegamento. Y que va dirigida especialmente a educadores con un lenguaje plástico y ameno.